

Pojke som svär åt föräldrarna när han inte får se på TV

Hit hör sådant som att barn svär åt vuxna, använder en otrevlig ton, gör miner, är uppkäftiga, svarar otrevligt. Förutom att det är otrevligt är ett övermått av sådana beteenden också något som på lång sikt ligger barnet i fatet.

Exempel: En pojke kräver att få se ett (alltför) sent TV-program, föräldern nekar till detta varvid pojken svarar med en grovt kränkande svordom. Pojken är ofta oförskämnd mot sina föräldrar.

Förslag till åtgärder:

I en del familjer där ett barn ofta beter sig oförskämt mot föräldrarna kan förhållandet mellan barn och vuxna vara genomgående negativt. Om familjelivet mest består av bråk räcker det inte med att försöka minska specifika problem såsom oförskämdheter. Det kan i stället vara rimligare att i första hand inrikta sig på att få en trevlig samvaro till stånd. Hur mycket och framför allt hur föräldrarna till ett litet barn leker med sitt barn kan ha stor betydelse här. För äldre barn kan det gälla vardagliga företeelser som måltider, samtal, lek, spel, läsning, TV-tittande, matlagning, utflykter. I en familj behöver man ha trevligt tillsammans helt enkelt.

För små barn kan det vara givande att få lekstunder med en förälder där leken sker på barnets villkor. Föräldern strävar efter att inte styra leken utan följer i stället med i barnets lek. Föräldern visar intresse för det som barnet är intresserat av och avstår från tillrättavisningar och annan negativ kommunikation. Se vårt dokument "Lekstund i stället för ständiga tillrättavisningar".

Om oförskämdheterna verkar komma när barnet förväntat sig att få se TV-programmet kanske familjen behöver upprätta tydligare regler för TV-tittande. Ett första steg är att familjens vuxna ser till att de är överens om reglerna. Nästa steg är ett familjeråd där barnen är med och man gemensamt formulerar så tydliga regler man kan. Reglerna måste skrivas ned annars glömmer man snart vad man egentligen enats om.

Om oförskämdheterna verkar komma när den vuxne i barnets ögon sagt nej på ett alltför bryskt sätt kan det vara en idé att försöka gå in för att bete sig lugnare och snällare. Se dokumentet "Olydnad" särskilt avsnitten "Tillsägelser kan vara kränkande" och "Tre praktiska råd".

Man kan också hjälpa barnet i dessa situationer genom att ordentligt förvarna om när barnet skall sluta titta på TV. Till exempel kan man en halvtimme och en kvart i förväg tala om hur lång tid som återstår. Eventuellt kan man lägga till en form av bestraffning här: om barnet är oförskämt redan när man förvarnar avbryts TV-tittandet omedelbart. Lagg dock märke till att bestraffningar lätt leder till problem som ökad risk för bråk, hämndlystnad mm. Om man trots allt vill försöka måste barnet i förväg känna till vad som händer om barnet är oförskämt.

När det gäller riktigt små barn kan det hända att de helt enkelt inte vet hur de skall bete sig när en förälder säger nej. Hur brukar andra familjemedlemmar bete sig vid ett nej? Man kan visa barnet hur man vill att barnet skall göra t.ex. säga "ja" eller helt enkelt vara tyst. När man

visat får barnet härma. Om man väljer att göra så här skall man förstås göra det som förberedelse vid ett lugnt och trevligt tillfälle, inte när det är bråk.

Man kan också välja att förstärka (ung. = belöna) det önskvärda beteendet. Det betyder att när barnet beter sig på önskvärdt sätt dvs. accepterar ett nej utan oförskämdheter så leder det till något positivt för barnet. Det kan helt enkelt vara beröm "Så trevligt när du gör som vi kommit överens om!" eller någon förmån t.ex. utökad datortid, att få välja efterrätt, pappa läser högt vid sänggåendet. I dokumenten "Förslag till förstärkare" i hemmiljö respektive skolmiljö har vi samlat förslag till förstärkare.

Mest effektivt blir förstärkande av önskvärdt beteende om man gör ett genomtänkt systematiskt träningsprogram. Viktiga moment här är att man preciserar vad som menas med önskvärdt beteende och vilka konsekvenserna av det skall vara. Att man försöker belöna så tätt in på det önskade beteendet som möjligt. Vad man skall göra om barnet är oförskämt. Program av det här slaget har använts i många sammanhang varvid man gjort många erfarenheter. I dokumentet "Träningsprogram för att förstärka ett önskvärdt beteende hos små barn" har vi sammanställt råd för hur man gör.

Det kan tänkas att barnets ovana att bemöta ett nej på ett otrevligt sätt då och då förstärkts (belönas) t.ex. genom att föräldern givit upp och låtit barnet få sin vilja igenom. Om man väljer att försöka få bukt med otrevligheterna genom att aldrig någonsin låta dem leda till att barnet får som det vill måste man vara beredd på att det kan vara en lång och tålamodsprövande process som till en början brukar innebära mer oförskämdheter.

Barn som är oförskämda mot vuxna har förstås ofta mötts av negativa reaktioner (bestraffningar) i form av skäll, hot, indragna förmåner och kanske till och med oförskämdheter från arga vuxna. Ibland har upptrappade gräl blivit följden. Trots detta kan barnet fortsätta med sitt oförskämda beteende. Gräl är oftast otrevligt men ibland kan ett gräl inbegripa åtminstone en del förstärkande moment. Det händer ju att det känns skönt att skälla ut någon (som gjort sig förtjänt av det). Om man misstänker att ens uppretade skäll inte "tar" dvs. inte fungerar bestraffande (inte leder till att barnet avstår från att bete sig oförskämt) kan man gå in för att i stället ignorera oförskämdheter, gärna i kombination med att man visar uppskattning när barnet tar ett nej så som man vill.

Björn Åström